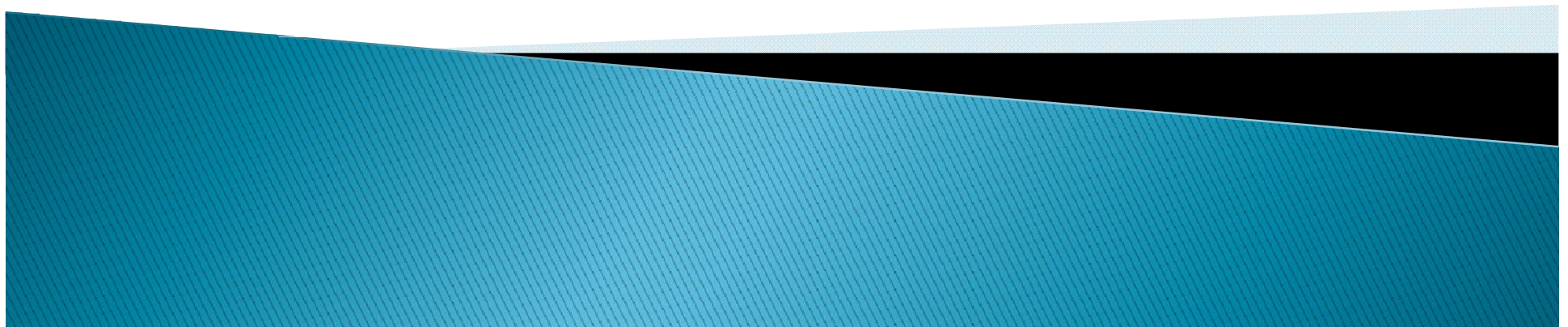
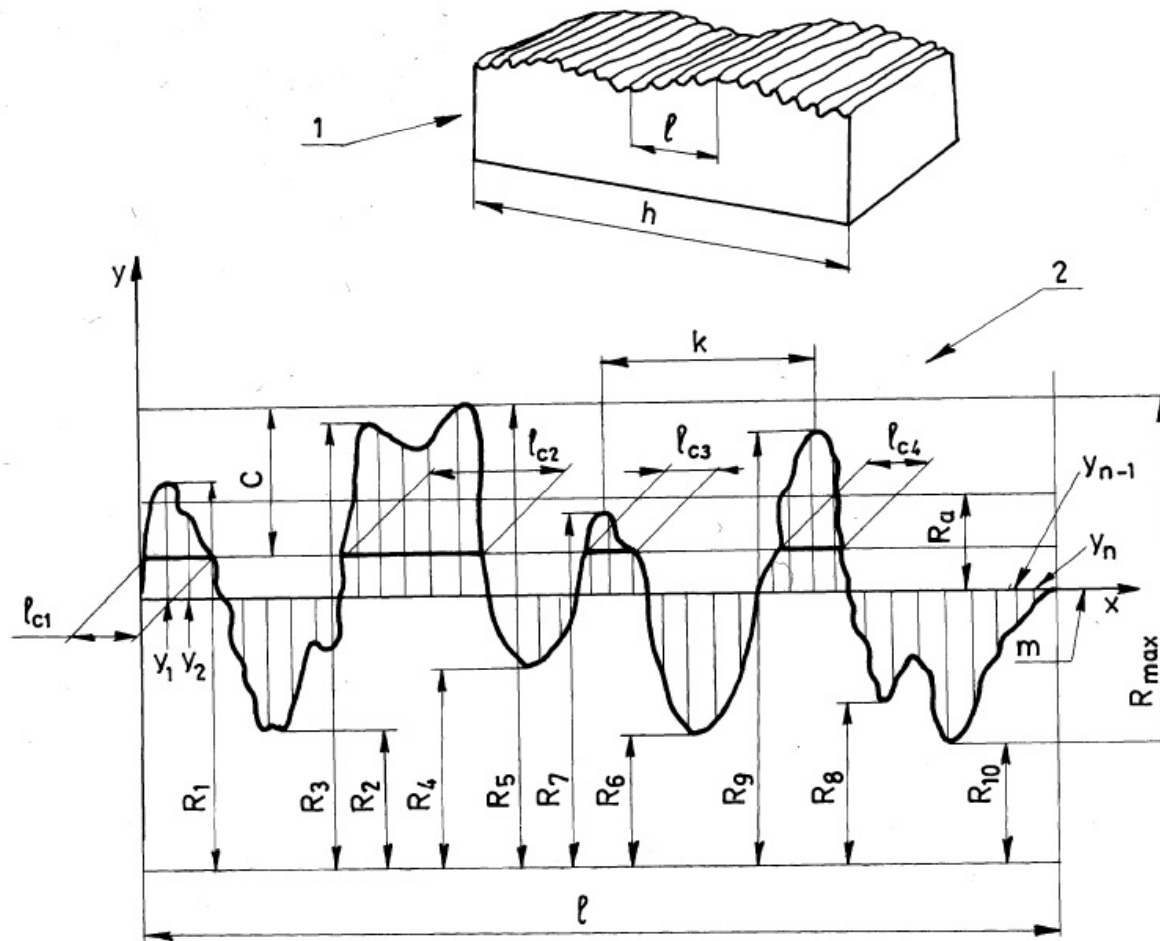

**PRIMENA METROLOŠKIH SISTEMA ZA
TOLERANCIJE MIKRO GEOMETRIJE
OBRAĐENIH POVRŠINA**

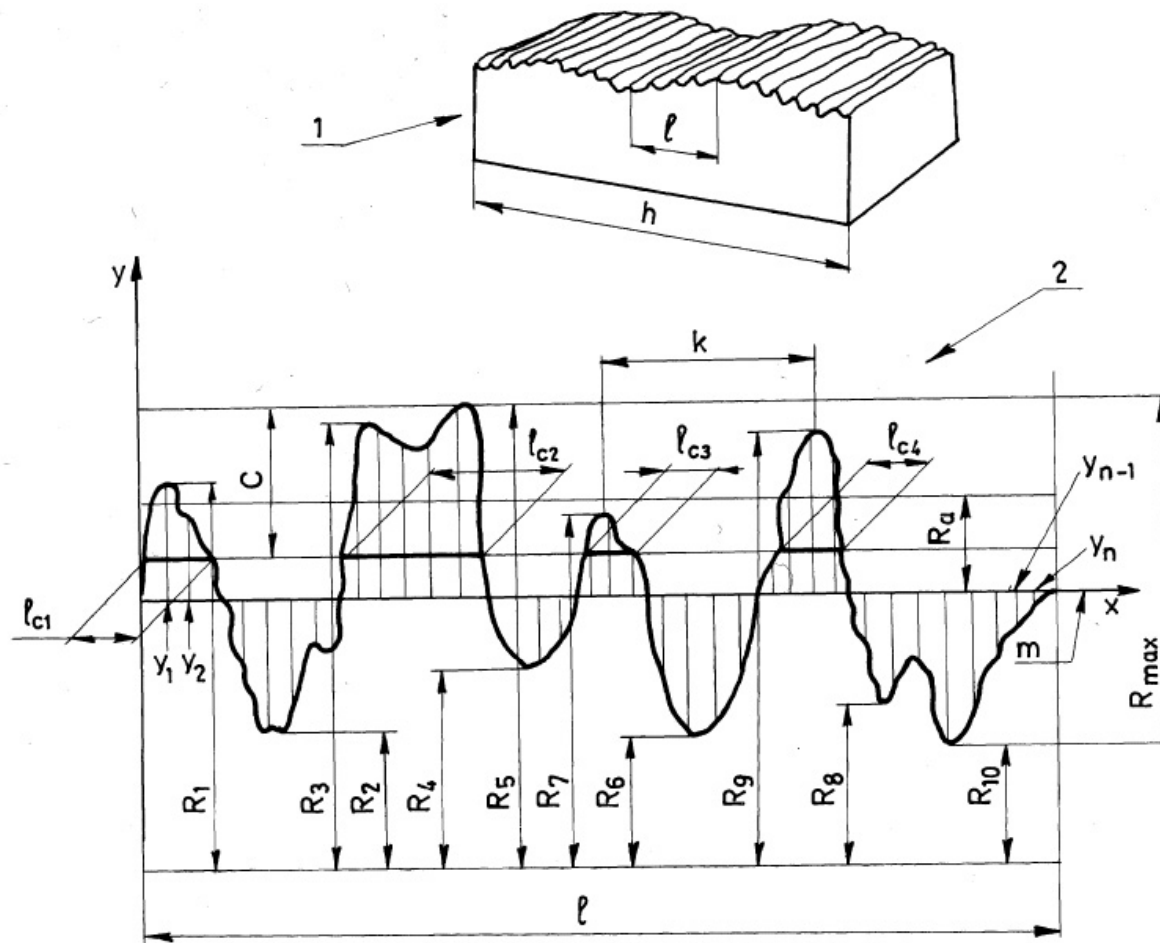

Srednja linija se određuje tako da u granicama **referentne dužine l** srednje kvadratno odstupanje profila bude minimalno

Najveća visina neravnina R_{max} razmak između dve paralelne prave koje dodiruju najvišu i najnižu tačku profila a paralelne su sa osnovnom linijom

Korak brazda k razmak između dva susedna najizrazitija vrha

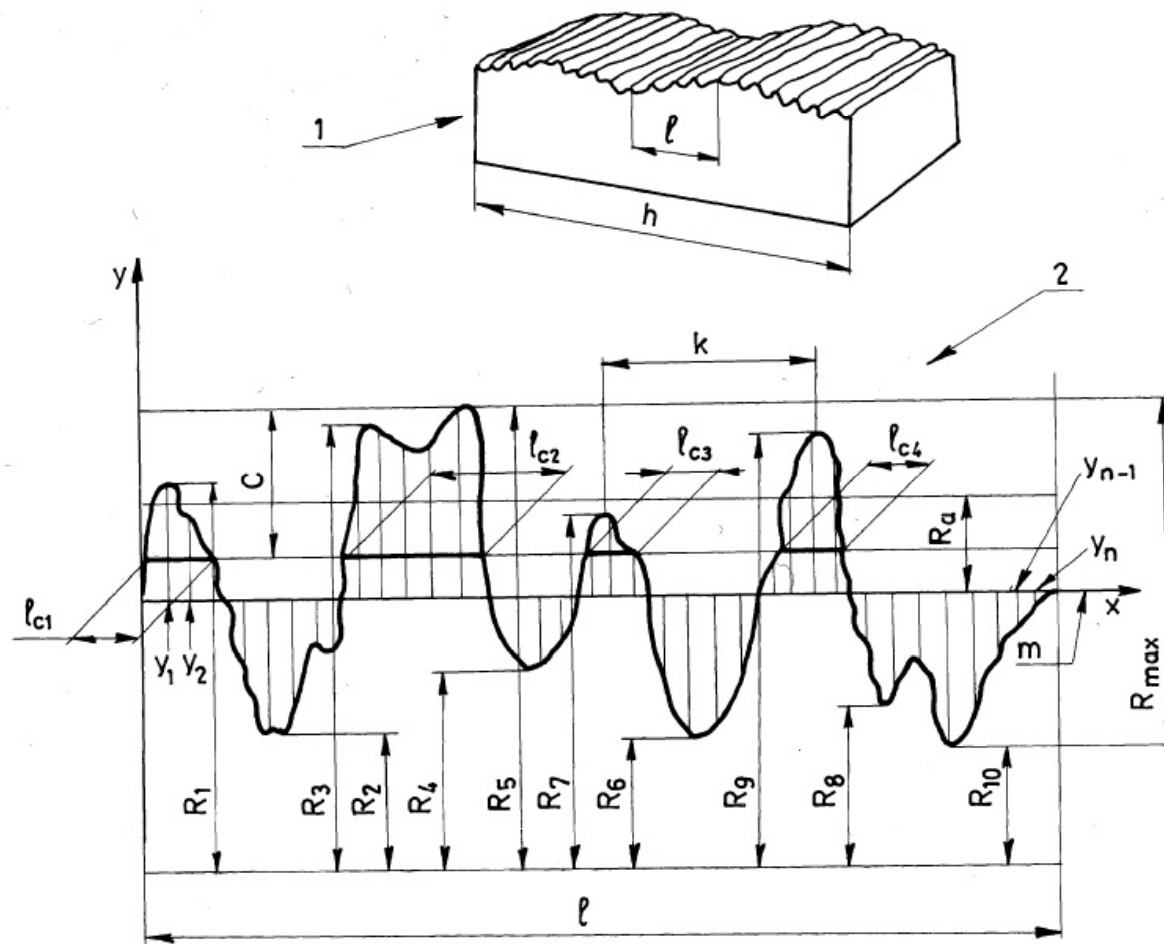
$$R_a = \frac{1}{l} \int_0^l |y| dx$$

iii

$$R_a = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n |y_i|$$

Srednje aritmetičko odstojanje profila R_a srednja aritmetička veličina odstojanja apsolutinih vrednosti svih tačaka efektivnog profila

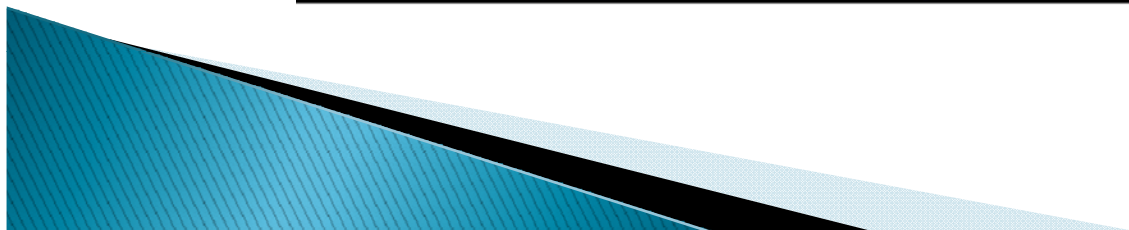

Srednja visina neravnina R_z razlika između srednje aritmetičke vrednosti pet najviših i pet najnižih tačaka profila

$$R_z = \frac{R_1 + R_3 + \dots + R_9 - (R_2 + R_4 + \dots + R_{10})}{5}$$

Број класе храпавости	Највећа вредност у [μm]	
	R_a	R_z
N1	0,025	0,10
N2	0,050	0,20
N3	0,10	0,40
N4	0,20	0,80
N5	0,40	1,60
N6	0,80	3,20
N7	1,60	6,30
N8	3,20	12,50
N9	6,30	25
N10	12,50	50
N11	25	100
N12	50	200

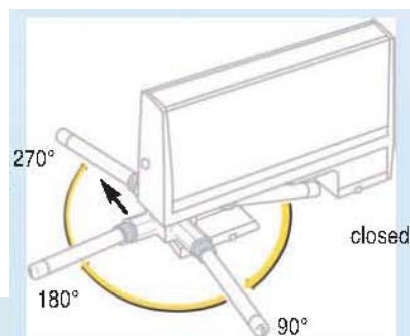
MERNI SISTEMI ZA KONTROLU PARAMETARA HRAPAVOSTI

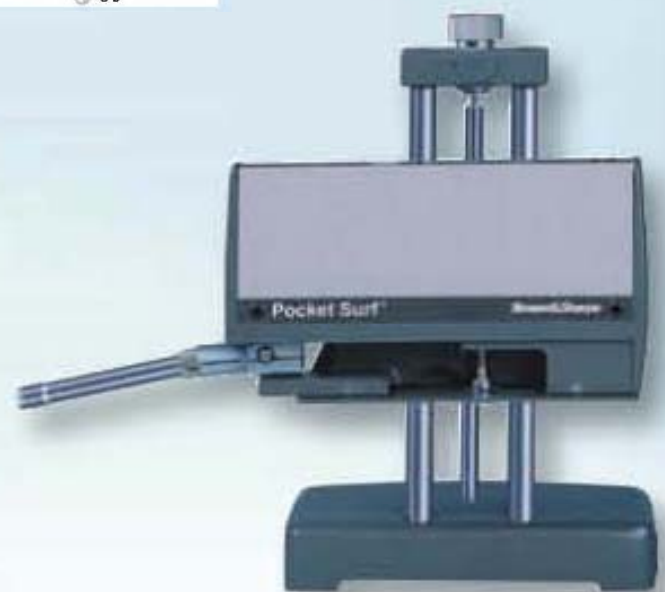
RUGOSURF 100

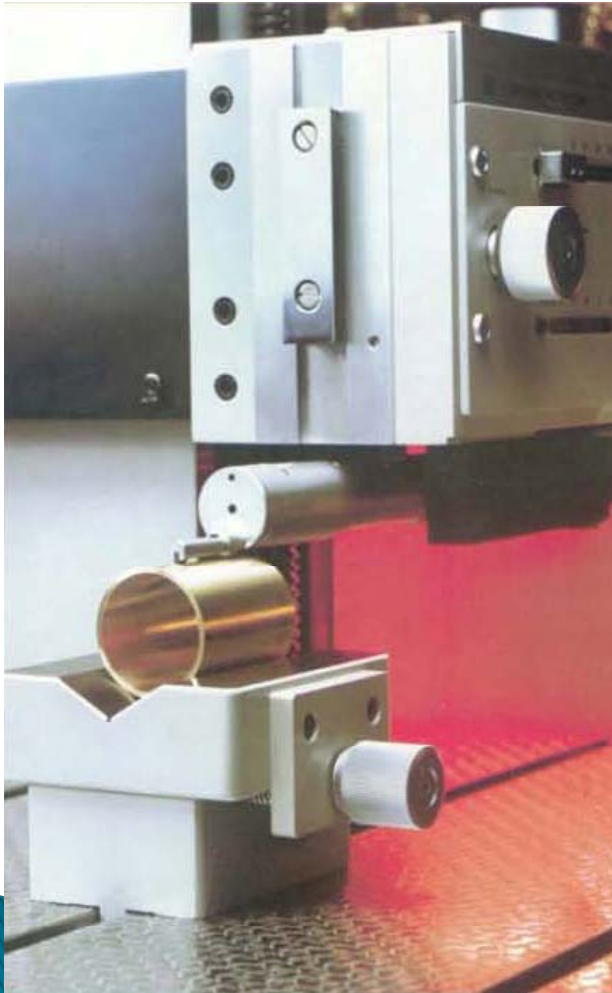
MERNI SISTEMI ZA KONTROLU PARAMETARA HRAPAVOSTI

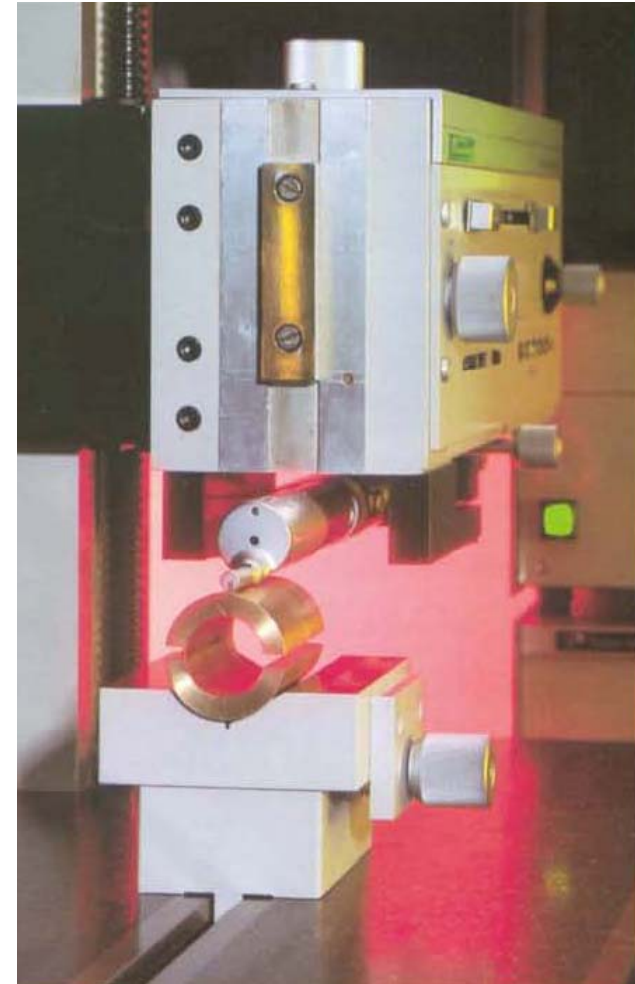
POCKET SURF

MERNI SISTEMI ZA KONTROLU PARAMETARA HRAPAVOSTI

*Kontrola
parametara
hrapavosti na
mernom
predmetu
cilindričnog
oblika
postavljenog u
mernu prizmu na
radnom stolu*

MERNI SISTEMI ZA KONTROLU PARAMETARA HRAPAVOSTI

*Kontrola parametara
hrapavosti ravne
površine kućišta sa
računarom na čijem se
ekranu dobija izveštaj
u vidu grafičkog
prikaza i obrađenih
podataka i štampačem
čiji izlaz predstavlja
dokument*

MERNI SISTEMI ZA KONTROLU PARAMETARA HRAPAVOSTI

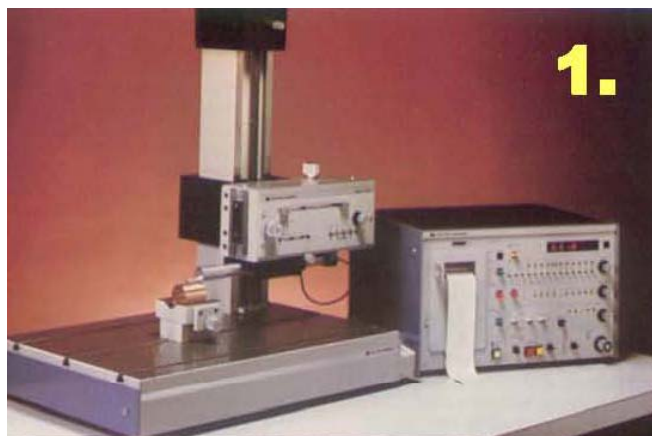
Prenosivi uređaj za kontrolu parametara hrapavosti u radioničkim uslovima sa izlaznim izveštajem sa štampača

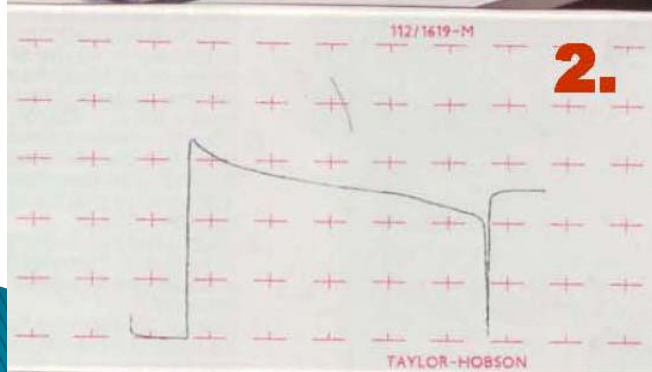

KONTROLA OBLIKA I PARAMETARA HRAPAVOSTI CILINDRIČNIH PREDMETA

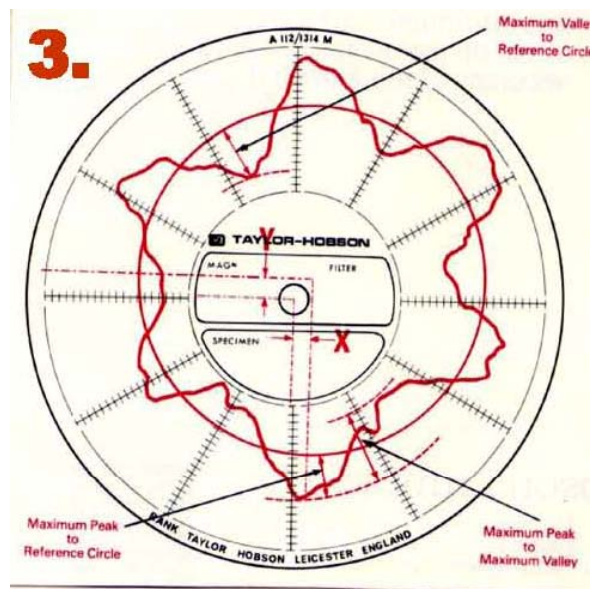
Merni predmet je cev postavljena u mernu prizmu (1). Na ostalim slikama su prikazani grafički prikazi dobijeni na ploteru pri kontroli: (2) oblika, (3) kružnosti, (4) i (5) parametara hrapavosti, pri čemu su u poslednjem slučaju date i numeričke vrednosti

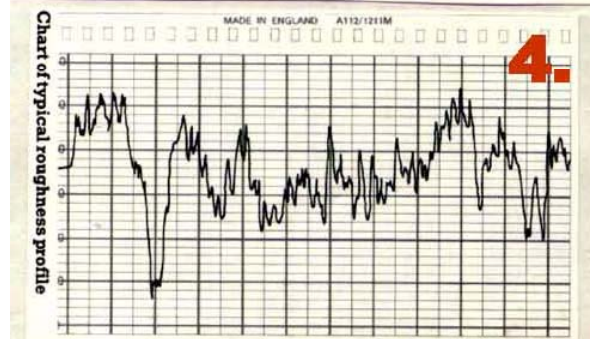
1.

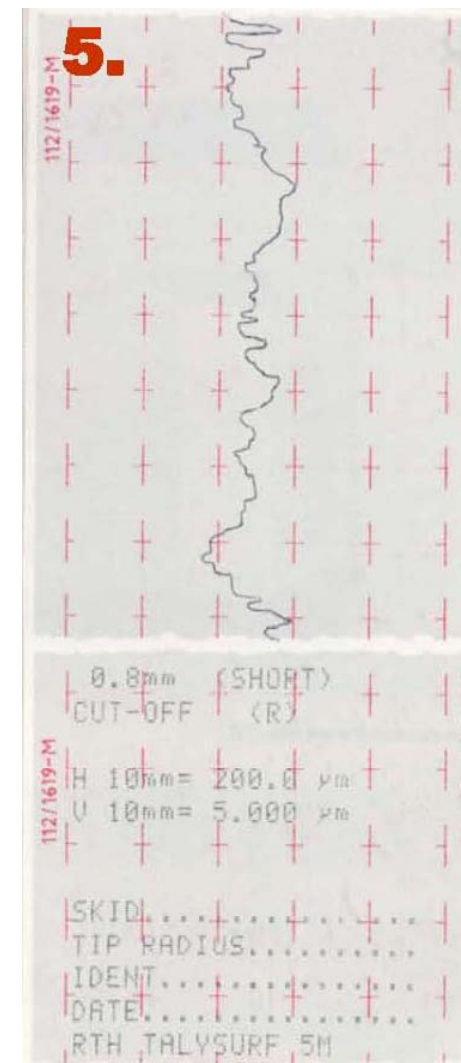
2.

3.

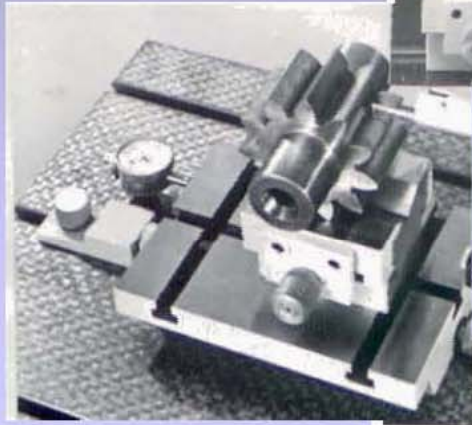
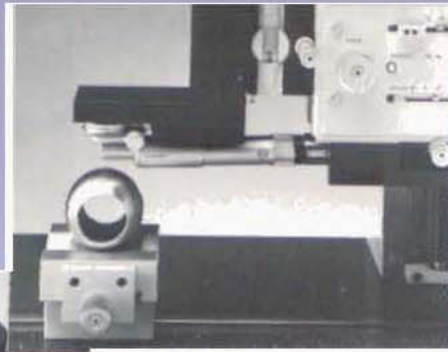
4.

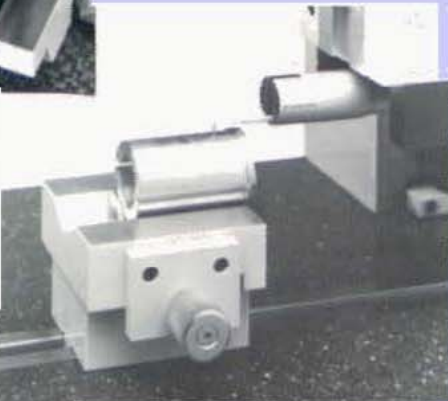
5.

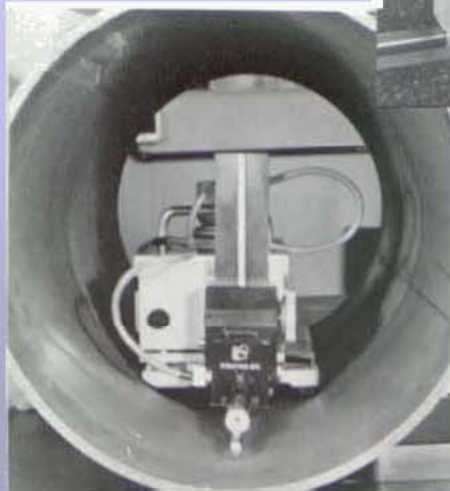
*spoljašnje
sferne
površine*

*spoljašnjeg
ozubljenja*

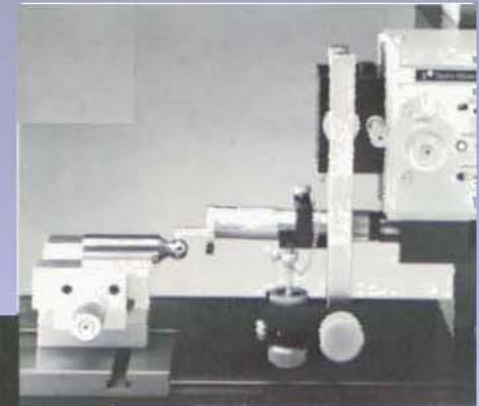

*spoljašnje
cilindrične
površine cevi*

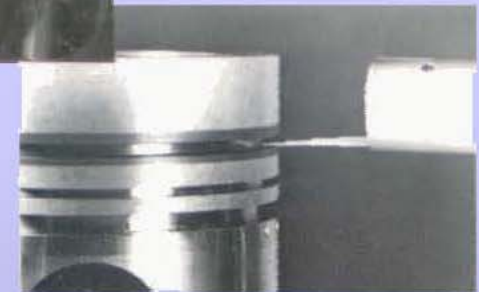
*unutrašnje
cilindrične
površine cevi*

*spoljašnje
sferne
površine*

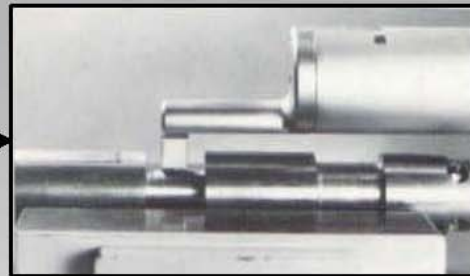
*unutrašnje
ravne
prstenaste
površine*

*cilindričnog
upusta*

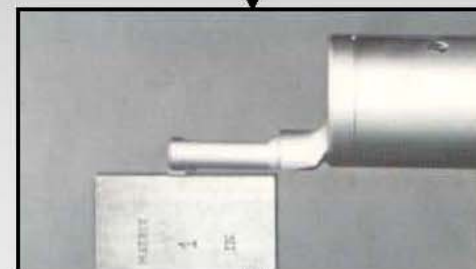

**MERNI SISTEMI
ZA KONTROLU
PARAMETARA
HRAPAVOSTI:**

*spoljašnje
cilindrične površine*

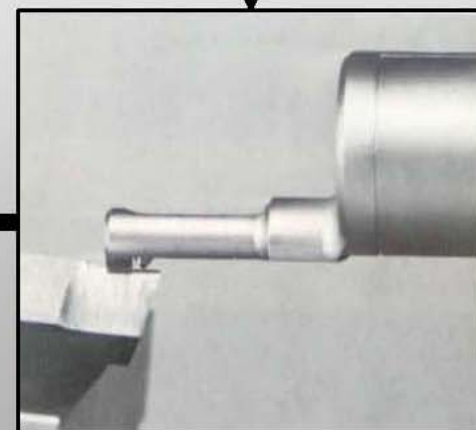
*ravne
površine sa
visokom
rezolucijom*

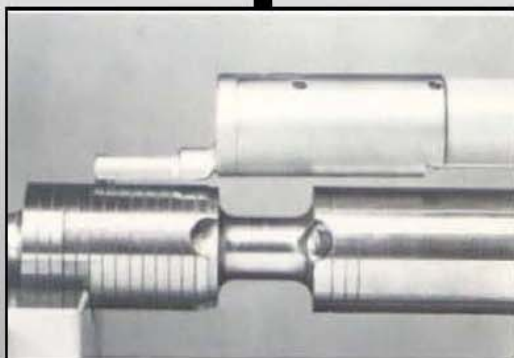
*unutrašnje
površine
cevi malog
prečnika*

**MERNI SISTEMI
ZA KONTROLU
PARAMETARA
HRPAVOSTI**

*strugarskog
noža*

*spoljašnje
cilindrične
površine*

MAŠINSKI FAKULTET U BEOGRADU
Katedra za proizvodno mašinstvo

Primena metroloških sistema u praksi
za tolerancije dužina i uglova

Mahr INDXYD

The background of the slide features a detailed image of a Mahr INDXYD angle measuring instrument. This is a precision tool used for measuring angles and lengths. It consists of a main body with a circular scale and a sliding arm. The scale is graduated in degrees, and the arm has a vernier scale for precise readings. The brand name 'Mahr' and the model 'INDXYD' are visible on the instrument's body. The image is overlaid with a semi-transparent white background to ensure the text is legible.

GRANIČNA MERILA (Etaloni)

1. Tačnost

- 0 KLASA: 0,000001 mm – za regulisanje MM, preciznih instrumenata
- I KLASA: 0,001 mm – kontrola i regulisanje radioničkih merila
- II KLASA: 0,01 mm – za kont. radioničkih merila manje tačnosti i regulisanje MA
- III KLASA: 0,1 mm – isto

2. Oblik

- Paralelopiped – dužinske mere
- Ugaone prizme – uglovne mere
- Štapići – dužinske mere

3. Dimenzije

4. Primena

- za dužine
- za uglove
- za baždarenje drugih metroloških sistema

*Formiranje kompleta
Graničnih merila
(bočne i merne površine)*

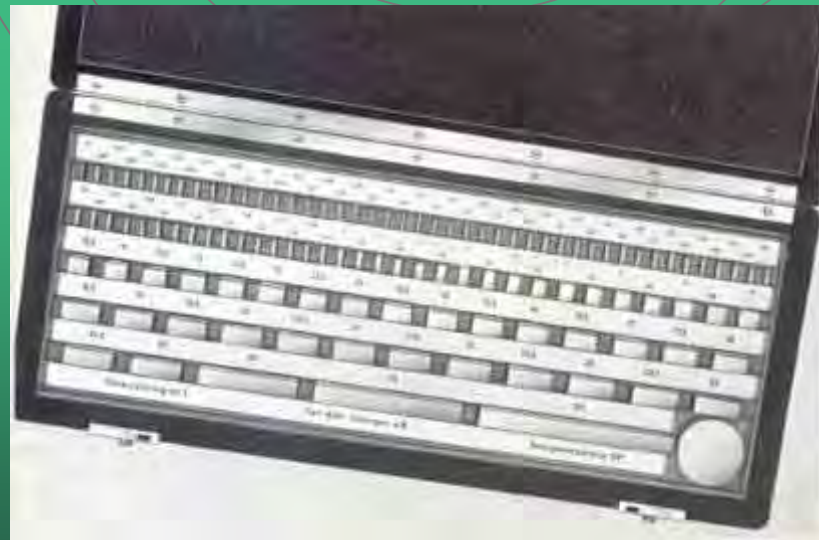
GRANIČNA MERILA

Komplet graničnih merila za dužine

Komplet GM u obliku štapića

Komplet GM u obliku paralelopipeda (Provera tačnosti tolerancijskog merila)

TOLERANCIJSKA MERILA

1.Primena:

- Kontrola tačnosti izrade (tolerancija)
- Koriste se u masovnoj proizvodnji

2.Podela:

- radionička – kontrola RP u toku izrade
- prijemna – kontrola gotovog dela
- reviziona – kontrola radioničkih merila

3.Oblik

- račve i čepovi za dužinske mere
- listići (kontrolnici zazora i radijusa)

za zazore

- čepovi i račve za navoje

4. Crveno označava NE IDE stranu

Čepovi za dužine, navoje i žlebove

Tolerancijska merila za ožlebljenja (spolj. i unut.)

Račve za dužine

TOLERANCIJSKA MERILA

Čepovi

Čepovi sa samo lošom ili samo dobrom stranom

TOLERANCIJSKA MERILA ZA NAVOJE

Račva za navoj

*Čepovi za navoje sa jednom dobrom
ili lošom stranom i sa obe strane*

TOLERANCIJSKA MERILA

Listići za zazor

KOMPARATORI SA ANALOGNOM POKAZIVAČKOM JEDINICOM

**Komparatori su
merila koja pokazuju
veličinu odstupanja
od neke mere, a ne
samo meru**

*Komparator na
stalku za male
dimenzije*

*Komparator na
stalku za veće
dimenzije*

*Komparator koji
se postavlja na
mašinu alatku*

PODELA:

- mehanički
- optički
- električni
- pneumatski
- hidraulični

KOMPARATORI SA DIGITALNOM POKAZIVAČKOM JEDINICOM

KONSTRUKCIJSKI ELEMENTI KOMPARATORA

Slika 1. Komparator sa analognom skalom i graničnicima

Slika 2. Komparator sa zupčastom letvom i zupčastim prenosnim mehanizmom

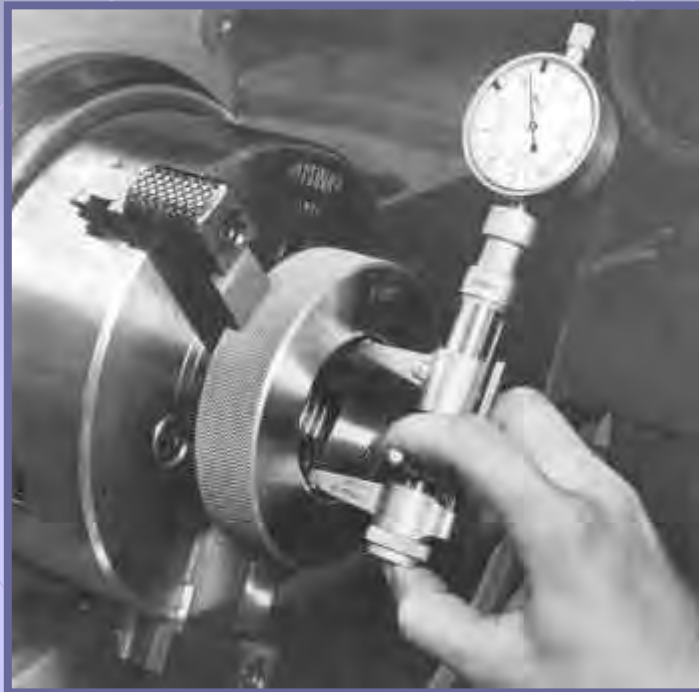

Slika 3. Merno vreteno sa oprugom i zupčastom letvom.

Kretanje mernog vretena na čijem se kraju nalazi merni pipak se preko zupčaste letve i sistema zupčanika prenosi na pokretnu kazaljku sa nepokretnim zupčanikom

Mikrometarski zavrtanj za unutrašnje prečnike sa komparatorom

**K
O
M
P
A
R
A
T
O
R
I**

Komparator sa analognim pokazivačem

UZROCI NETAČNOSTI KOMPATORA:

- Netačnost izrade zupčaste poluge (korak, profil)
- Netačnost izrade zupčanika (korak, profil, paralelnost osa, paralelnost bokova, ekscentričnost, zazori u mehanizmu)
- Poklapanje ose obrtanja mehanizma sa osom obrtanja kazaljke; ekscentričnost kružne skale u odnosu na osu obrtanja; netačnost podele

KLJUNASTO MERILO

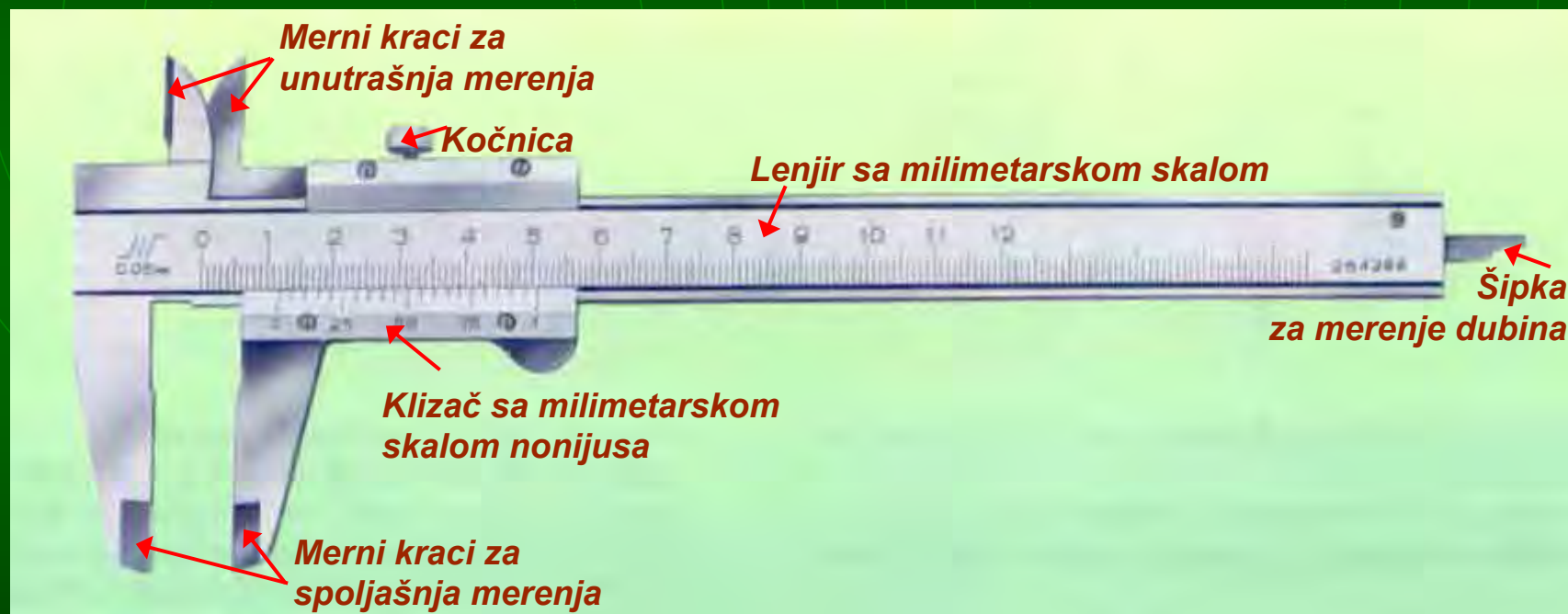
Dubinomer

Kljunasto merilo sa analognom skalom

Kljunasto merilo sa digitalnom skalom

KLJUNASTO MERILO SA NONIJUSOM (Konstrukcija)

Kljunasto merilo za spoljašnje, unutrašnje merenje i merenje dubine

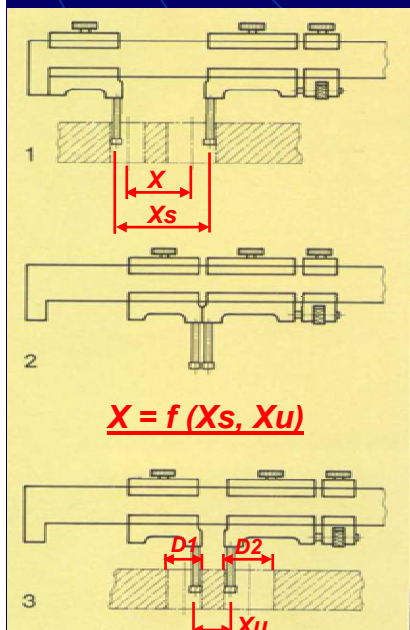

*Kljunasto merilo
za spoljašnja i unutrašnja merenja*

*Kljunasto merilo za spoljašnja
i unutrašnja merenja*

*Kljunasto merilo za
spoljašnje, unutrašnje
merenje i merenje dubine*

*Kljunasto merilo sa nonijusom
za merenje međuosnog
rastojanja dva otvora*

KLJUNASTO MERILO

MIKROMETRI

Glavni delovi mikrometra:

1. Telo oblika luka – uzengija
2. Nepokretni oslonac sa naslonom površinom
3. Pokretno vreteno sa naslonom površinom
4. Čaura sa skalom
5. Doboš sa skalom
6. Kočnica
7. Čegrtaljka – obezbeđuje da sila ne pređe 10 N/m^2 površine mernih oslonaca i sprečava oštećenje mernog instrumenta i mernog predmeta i omogućava tačno merenje

*Mikrometar sa tanjirastim
naslonim površinama*

MIKROMETRI

*Mikrometar sa ravnom
pokretnom i loptastom
nepokretnom naslonom
površinom*

Oblik naslonih elemenata je promenljiv i zavisi od mernog predmeta.

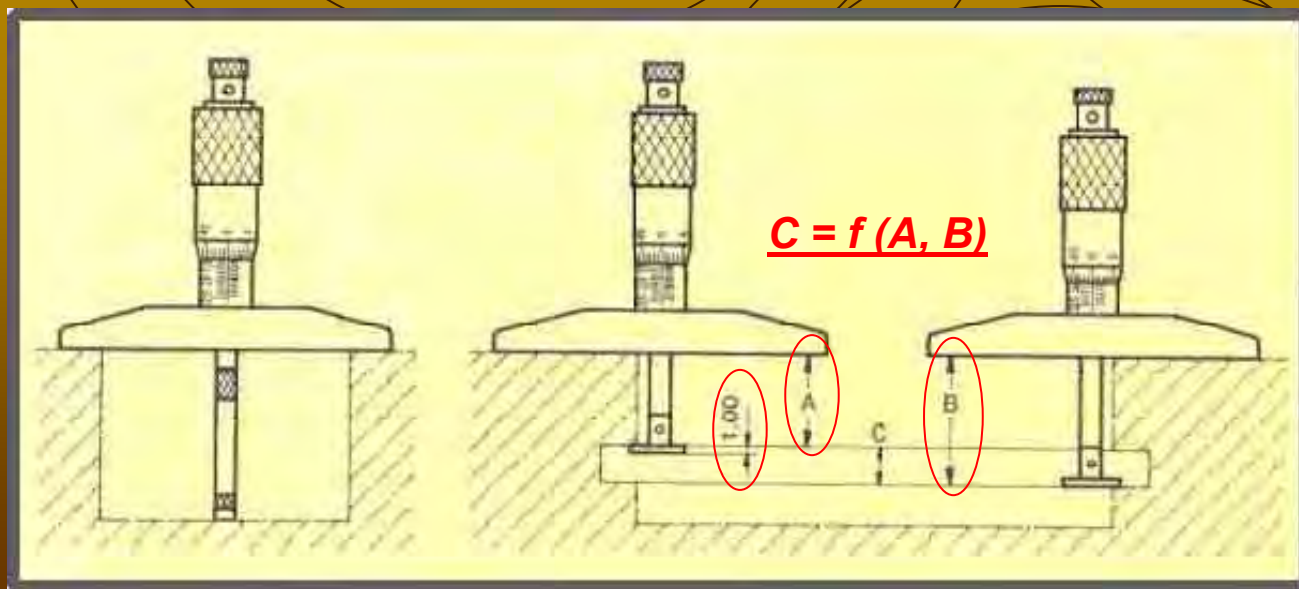
- Ravne naslone površine – ravne i cilindrične merne površine
- Proširena nepokretna naslona površina – dubinomeri;
- Tanjiraste naslone površine – korak zupčanika;
- Konus i češalj naslone površine – zavojnice;
- Loptaste naslone površine – savijeni limovi, debljina zida cevi;
- Prizmatične naslone površine – meki materijali, guma, hartija

Dubinometar

MIKROMETRI

*Princip merenja
dubine i širine
ukopanog žljeba*

MERENJE ZUPČANIKA

*Merenje koraka zupčanika
mikrometrom sa tanjirastim
naslonim površinama*

*Provera tačnosti
zupčanika pomoću
komparatora*

MIKROMETRI

*Mikrometar sa kompletom konus-češalj
naslonih površina*

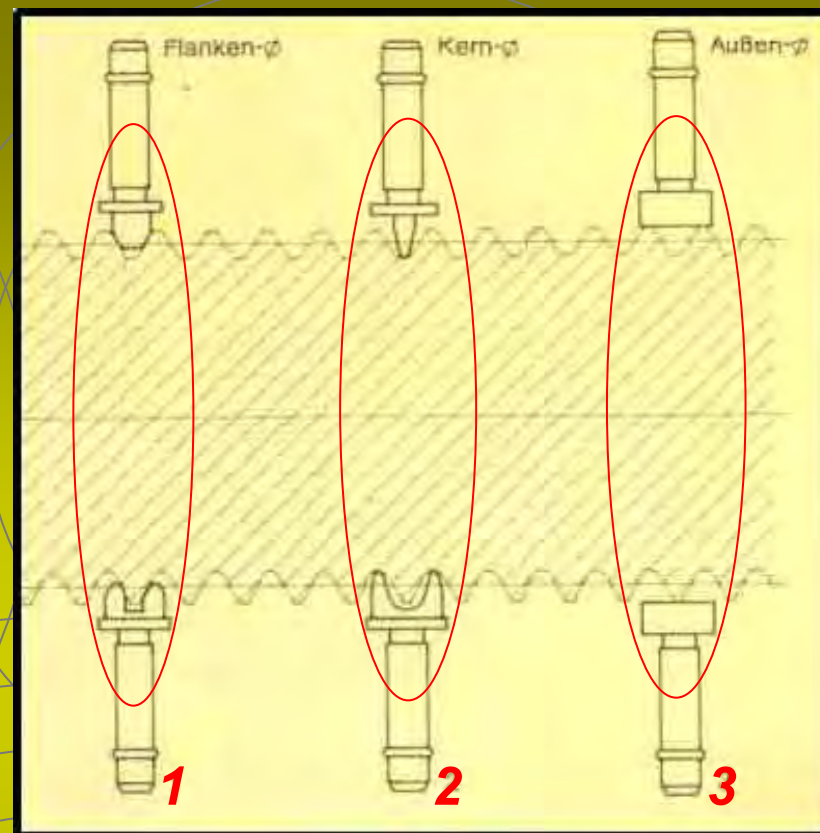
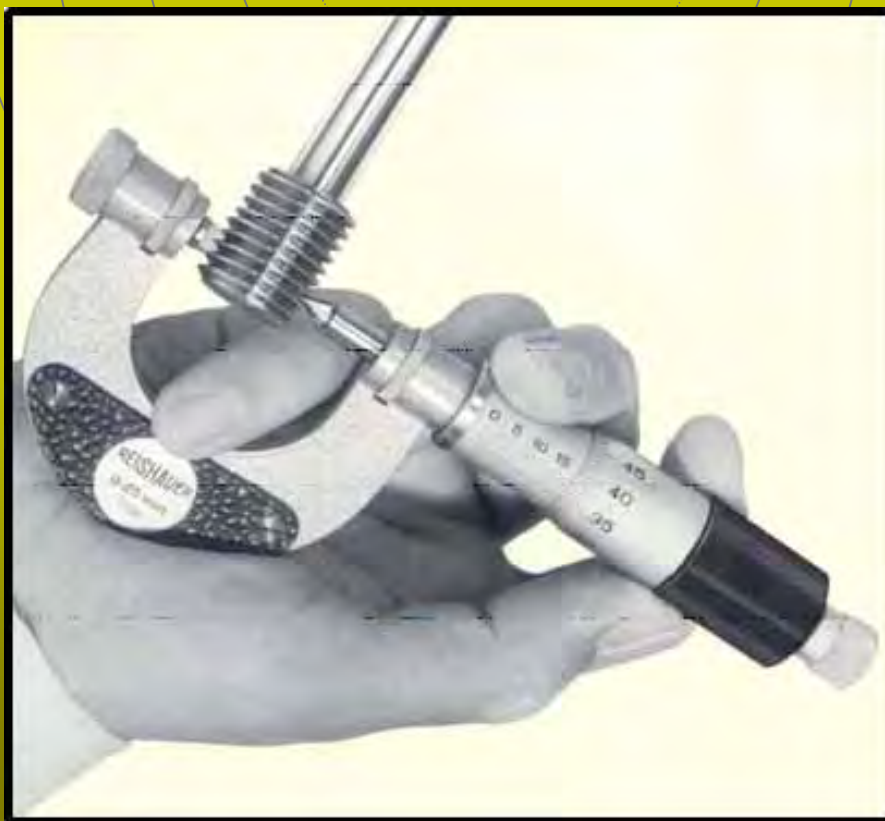
- *Merenje parametara zavojnice mikrometrom sa konus-češalj naslonim površinama.*
- *Kalibracija (baždarenje) mikrometra.*

MIKROMETRI

- *Mikrometar za merenje parametara unutrašnjih navoja sa konus-češalj naslonim površinama.*

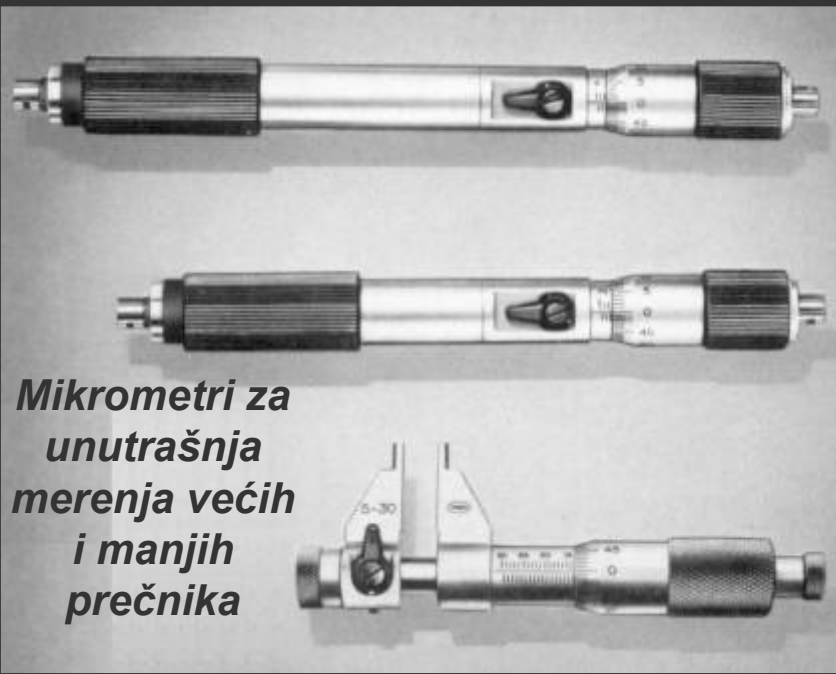
- **Princip merenja:**
1. **srednjeg prečnika vijka,**
  2. **unutrašnjeg prečnika vijka mikrometrom sa konus-češalj naslonim površinama, i**
  3. **spoljašnjeg prečnika vijka mikrometrom sa ravnim naslonim površinama**

MIKROMETRI

- **Merenje parametara zavojnice mikrometrom sa konus-češalj naslonim površinama.**

MIKROMETRI

*Mikrometri za
unutrašnja
merenja većih
i manjih
prečnika*

*Mikrometar sa tri naslone
površine za merenje
unutrašnjeg prečnika*

*Mikrometri za merenje
parametara unutrašnjih
navoja sa konus-češalj
naslonim površinama*

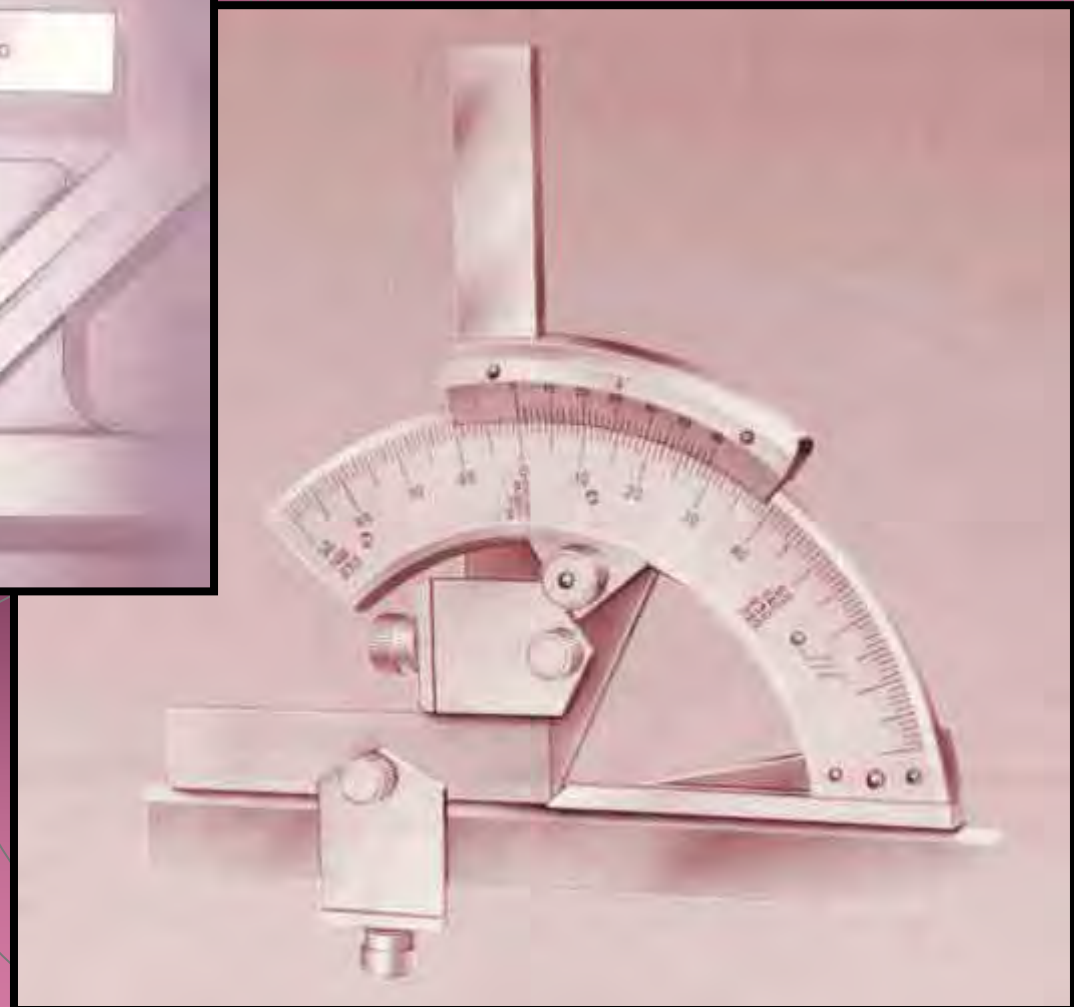
MIKROMETRI

- Mikrometar za unutrašnje prečnike.
- Mikrometar sa komparatorским pokazivačem.
- Princip rada pri oceni tačnosti komparatora mikrometrom.

- Mehanički uglomeri sa pokretnim i nepokretnim krakom i nonijus skalom (sa lupom i bez lupe).

UGLOMERI

- Mehanički uglomer sa nepokretnim krakom i pokretnim naslonima.

**P
R
O
V
E
R
A

T
A
Č
N
O
S
T
I

P
A
R
A
M
E
T
A
R
A

Z
U
P
Č
A
N
I
K
A**

**MERENJE
PARAMETARA
UNUTRAŠNJEG
NAVOJA
SUBITOM SA
KONUS-ČEŠALJ
NASLONIM
POVRŠINAMA**

KRAJ

Hvala na pažnji !